

TIP ve TIP EĞİTİMİ TARİHİ

Prof. Dr. Halil Değertekin
Diyarbakır 2021

- ✓ Hekimlik mesleği dışında güzel Őeyler üretmek; insanı mutlu kılar, zgven sağlar, mutluluk yüzüne ve işine yansır ve insanlara daha sıcak, daha işten davranır.

Hekim olarak sanatın herhangi bir alanıyla ilgilenmeyi denemeli ve bu alışkanlığı öğrencilerimize vermeliyiz.

- * Tıp Uygulamaları ve Tıp Eğitimi Tarihi, uygarlık tarihiyle paralel bir seyir gösterir.
- * Günümüzde tıp, ilk insandan başlayarak gelmiş geçmiş tüm uygarlıkların teorik ve pratik bilgi ve deneyimlerinin yoğrulmasıyla oluşan ortak birikimin sonucudur.

İLKEİ İNSAN

- * İlk insanlar olayları ve hastalıkları açıklanabilir ve açıklanamaz olarak ayırdılar. Yaralanma gibi somut durumlarda deneme yanılma yöntemi ile '*Ampirik Tıp*' gelişti,
- * Açıklanamayan olaylar ise, bilinmeyen güçlerin ve kötü ruhların eseri olarak kabul edildi. Bu kötü ruhları kovmak için garip ve etkileyici törenler yapıldı ve adaklar kullanıldı.

- * İlk doktorlar **BÜYÜCÜLER** 'di. Bunlara daha sonra «Otacı veya Şaman», bu tıbbı da 'Büyü Tıp' veya 'Magic Medicine' dendi.
- * Büyücüler, kötü ruhları kovmak ve insanları etkilemek için hayvan maskeleri takarak etkili törenler yaptılar.
- * Öte yandan da deneme yanılma yöntemi ile bitkilerden elde ettikleri etkili maddeleri kullanarak güçlerini ispat etmeye çalıştılar.

- * Böylece zaman içinde zehirli ve şifalı otları tanımaya ve uygulamaya başladılar.
- * Bugün hala modern tıpta kullanılan ağrı kesiciler, uyku vericiler, panzehirler o dönemden kalmadır.
- * *Keskin taşlarla ilk cerrahi işlemler hatta trepanasyon ve kırıkların tespit işlemi bile uygulanmıştır.*

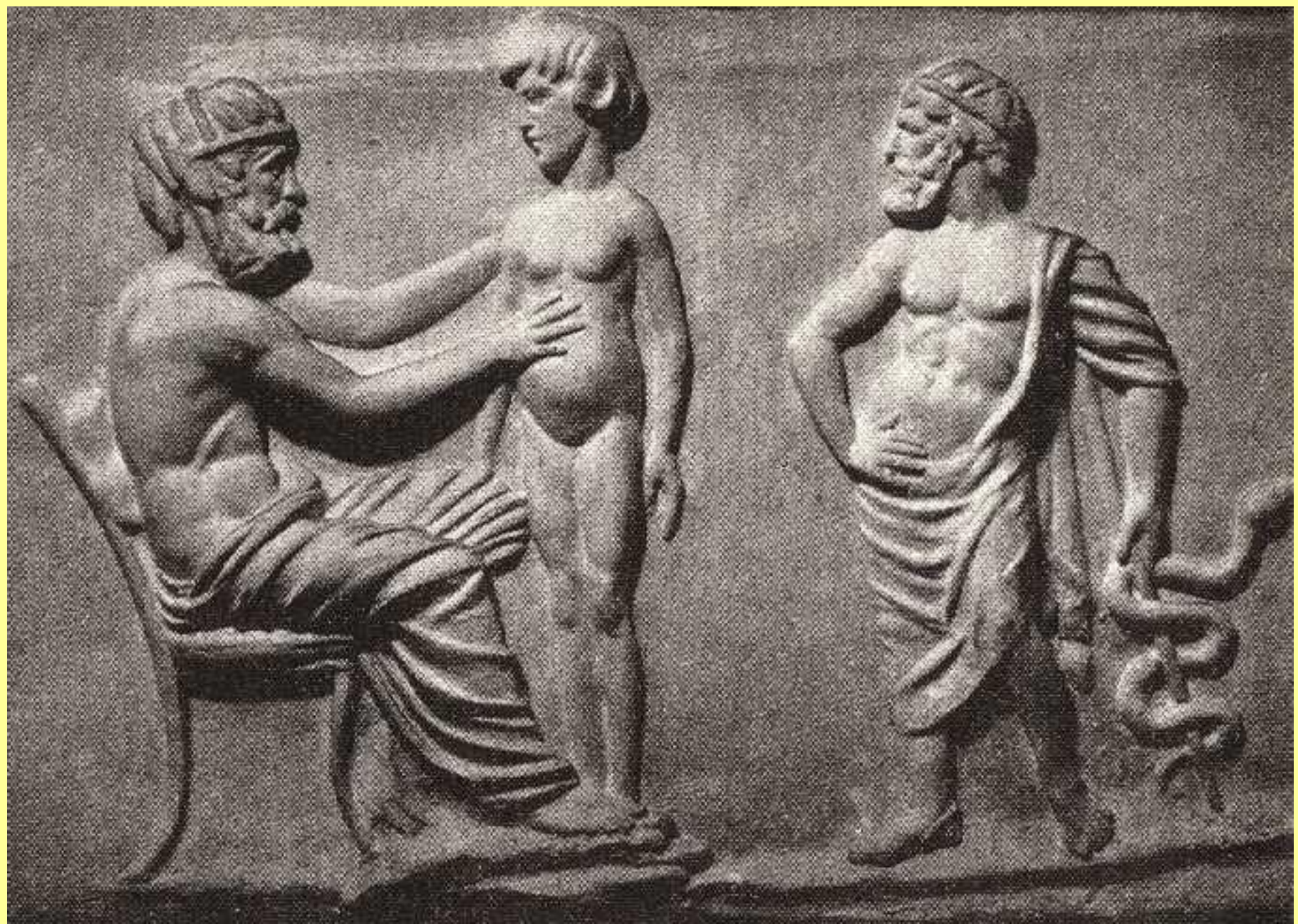
SÜMER, BABİL ve ASUR DÖNEMİ

- * Uygarlık ilkel insan dönemine göre ilerlediği ve yazı bulunduğu için tıbbi bilgi ve uygulamalar ve deneyimler kaydedilmeye başlanmıştır.
- * Kil tabletlerde kanın yaşamsal fonksiyonu olduğu yazılmış, yine kil tabletlerde karaciğerin şekli çizilerek bu organın yaşamın merkezini oluşturduğu belirtilmiştir.
- * Ve ilk defa çeşitli hastalıklar tarif edilmiştir.

*Buna rağmen Babil' de sebebi
anlaşılamayan ;

Sarılık, Verem ve Veba gibi hastalıkların
tedavisi olmadığı için ölüm tanrısının üç cini
tarafından yapıldığına inanılmıştır.

- * Hamurabi (MÖ 1048 - 905), tarihte ilk defa hekimlikle ilgili kuralları, suçları, cezaları ve hekimlik ücretlerini kanun halinde açıklamıştır.
- * Doktor rahipler Tanrı'ya karşı, cerrahlar ise sivil otoriteye karşı sorumlu kabul edilmiştir.

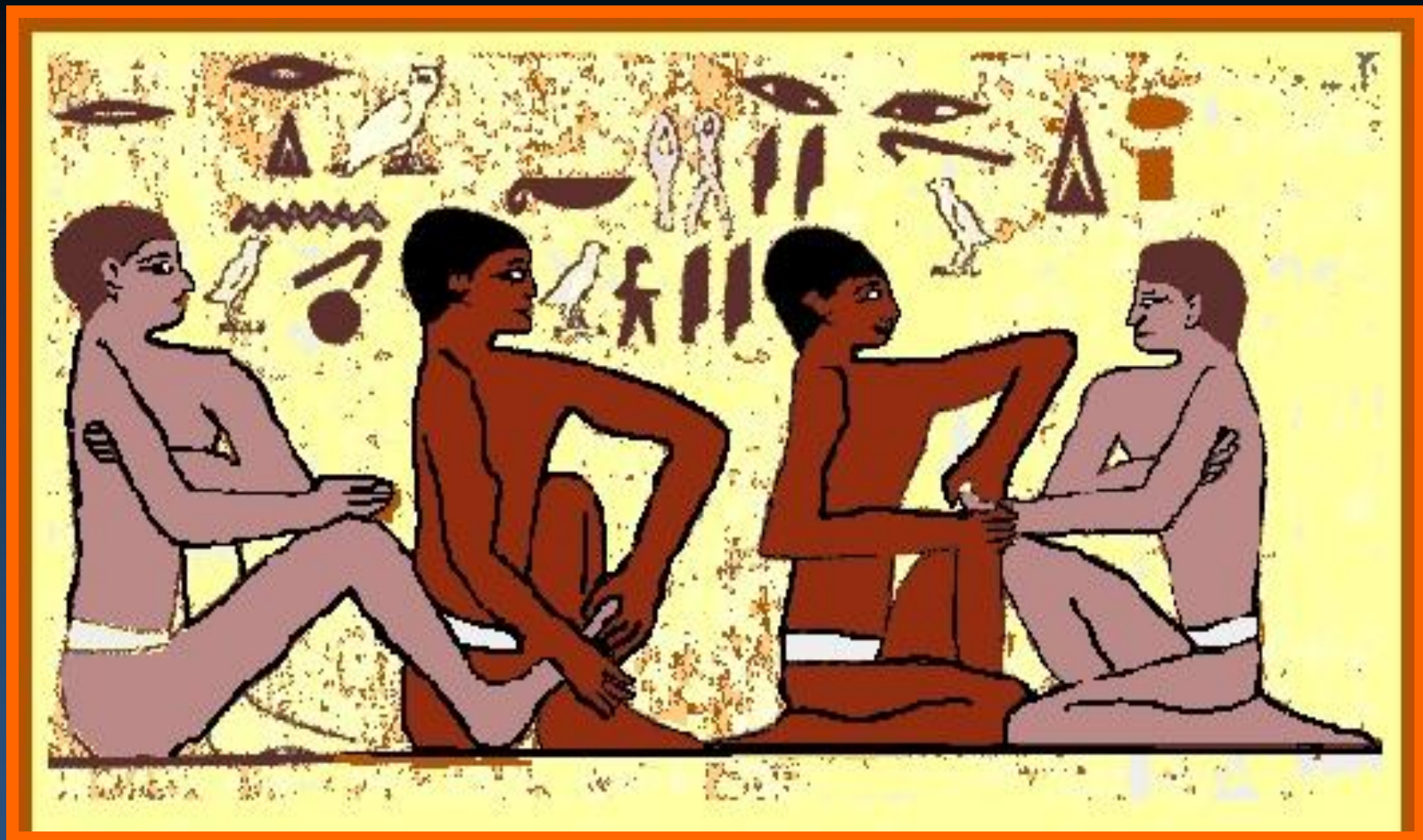

Babil Dönemi'ne Ait Kilden Karaciğer Modeli, yak.M.Ö.1700, British
Museum. (Maul, a.g.e., s.370)

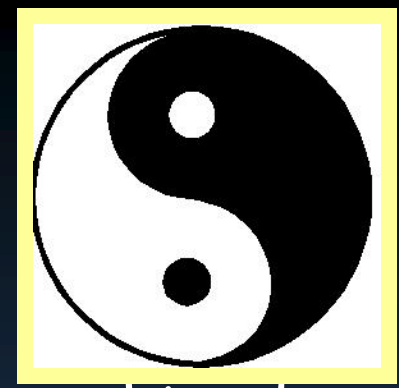

ESKİ MISIR

- * Eski Mısır'da mumyalama nedeni ile anatomi ve kırık tedavisi (Piramit yapımı?) çok gelişmiş,
- * Her doktor ayrı bir hastalık ile ilgilenmeye başlamış, doktorlar devletten para alan görevliler olmuştur.
- * Ancak bilinmeyen hastalıkların tedavinin esası kötü ruhları kovmaktı, tedavi yöntemi ise tanrıdan gelen vahiydi.
- * Mısır'da en tanınmış tıp adamı **"İmhotep"** dir.

GELENEKSEL ÇİN TIBBI

* Çin Tıbbı'nda (MÖ 3000) ayrı bir anlayış bulunmaktaydı. Buna göre tanrı dünyada iki zıt kutup yaratmıştır. Bunlar YİN ve YANG' tır;

❖ **YİN;** negatif, pasif, dişi, karanlık, zayıf, soğuktur

❖ **YANG;** pozitif, aktif, erkek, aydınlık ve sıcaktır

* YİN ve YANG'ın beraberce vücudu dolaştığına inanılmaktaydı. Bu denge bozulduğu zaman hastalıklar oluşuyordu

* Bu görüşlerin yanı sıra çeşitli bitkisel ilaçlar ve Çin Tıbbı'nın en önemli buluşu olan **AKAPUNKTUR** uygulandı.

ESKİ HİNT

- ⇒ Eski Hint uygarlığında (MÖ 1500) gelişmiş bir plastik cerrahi ve amputasyon tekniği vardı.
- ⇒ İlk defa bu dönemde sıtmanın sivrisineklerle bulaştığı anlaşılmış ve kayıtlara geçirilmiştir.

YAHUDİLER

- * Tek tanrıya inanan ilk topluluk olan Yahudilerde Tanrıya inanç nedeni ile kötü ruhların hastalıkların nedeni olduğu kanaati terk edilmiştir.
- * Buna karşılık hastalıkların günahlara karşı Tanrının gazabı olduğu inancı yerleşmiştir. Tedavi yöntemi de Tanrıya tam inanç olmuştur.

- * El yıkama, hastaların izolasyonu, dezenfeksiyon ve ruhsal bakımdan rahatlama bu dönemlerden kalmadır.
- * Bu dönemde sezaryen operasyonunun yapıldığı da bilinmektedir.

ESKİ YUNAN

- * Tıp tarihinin dönüm noktası Eski Yunan Medeniyetidir.
- * Yunan Tıbbı felsefenin ışığında gelişmiş ilk defa hastalıkların nedenleri sorgulanmaya başlanmıştır.

İlk defa her konuda olduğu gibi Tıpta da

■ merak,

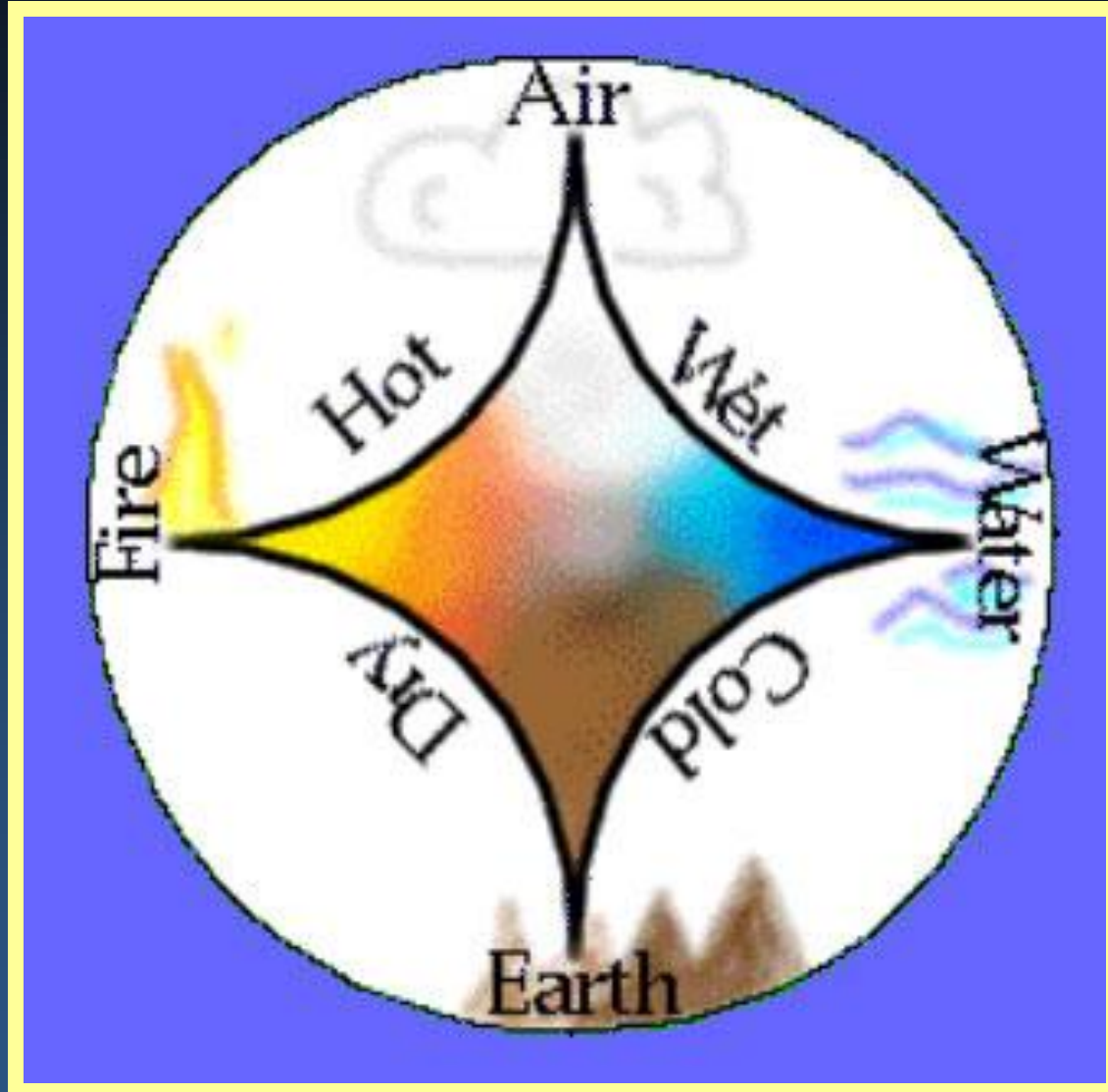
■ gözlem,

■ şüphe ve

■ deney gibi pozitif bilimlerin temelini oluşturan görüşler benimsenmiştir.

- * Yunan felsefesi, dünyayı oluşturan dört şeyin **TOPRAK, HAVA, ATEŞ ve SU** olduğuna bunlar arasındaki dengenin bütün değişikliklerin nedeni olduğuna inanmıştır.
- * Hastalıkların vücut dengesinin bozulması sonucu oluştuğu, bireyin yapısı, **beslenme, diyet, iklim** vs.nin insan sağlığında önemli olduğu öğretilmiş, beynin akıl ve duyuların merkezi olduğu kabul edilmiştir.

Eski Yunan Tibbinin Felsefesi

- * Tıp, din adamlarınının tekelinden çıkmış ve profesyonel bir **meslek** olmuş,
- * İyileştirme eylemi sanat olduğu kadar **bilim** olarak kabul edilmiştir.
- * Tıbla ilgili okullar, hocalar, öğrenciler ortaya çıkmış ve para karşılığı muayene başlamıştır.
- İlk defa MÖ 580 yılında **Pisagor Tıp Okulu** açılmıştır.

✓ Hipokrat (MÖ 480-370)

- ❖ Modern tıbbın babası olarak kabul edilir
- ❖ Gözlem ve mantığa dayalı temel bir araştırma yöntemi geliştirmiş,
- ❖ Birçok hastalığı tarif etmiş ve tedavisini yazmış,
- ❖ Bulaşıcı hastalıkları, izolasyonu ve karantinayı yerleştirmiştir.

"Hayat çok kısa, sanat ise çok uzundur"

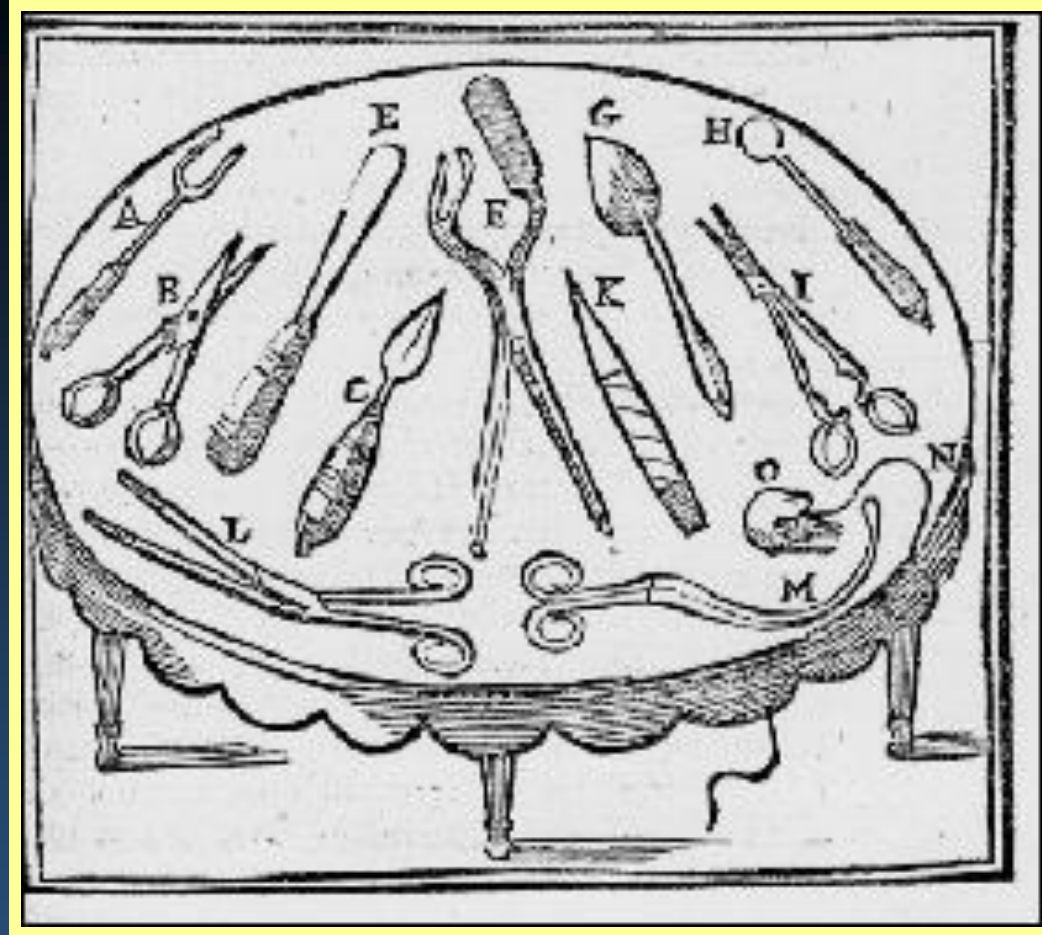

ESKİ YUNAN ve ROMA

- * Eski Yunan ve devamı sayılan Roma medeniyetinde birçok tıp okulu açılmıştır.
- * Bunlar arasında İskenderiye Tıp Okulu en tanınmış olanıdır.
- * Bu dönemde **Asclepiades** ilk defa insan anatomisini yazan tıp adamıdır.

❖ İtalya Pompei' de kullanılmış cerrahi aletler

❖ Erken Roma dönemi Tibbi aletler

- * MS 1.yy da yařayan **Celcus** ve özellikle **Galen**, Hipokrat öğretisinin son temsilcileri olmuş,
- * Galen'in tıbbi bilgileri tam 1000 yıl dünyada tıp kitabı olarak okutulmuştur.
- * Ancak zamanla gözlemci ve sorgulayıcı yaklaşım terk edilmiş, bilimde yeniden eski karanlık çağlara dönüş olmuştur.

İSLAM MEDENİYETİ 9-13 yy

- * İslamiyetle beraber Arap - İslam dünyasında pozitif bilimler ve tıbbın inanılmaz bir ilgi başlamış,
- * Eski Yunan kaynakları Arapça'ya çevrilmiş, Yunan filozoflarının görüşleri yeniden yorumlanmıştır.
- * Bu şekilde hastalıklar için sorgulayıcı bir anlayışla yeniden merak, gözlem, şüphe ve deney yöntemleri uygulanmıştır.

* Bu dönemde;

Razi, İbni Sina, İbni Rüşd, Meymun
gibi gerçek bilim adamları yetişmiş ve
tıp kitapları yazılmıştır.

* Bu kitaplar Rönesans ve Reform
dönemine kadar 1000 yıl Avrupa'da ders
kitabı olarak okutulmuştur.

* 9 - 13. yy arasındaki İslam Aydınlanma Çağında tıp dışında; Matematik, Astronomi, Cebir, Geometri, Felsefe, Edebiyat gibi diğer bilim dallarında da altın çağ yaşanmıştır.

* Ayrıca bu dönemde birçok tıp merkezi ve şifahane kurulmuştur.

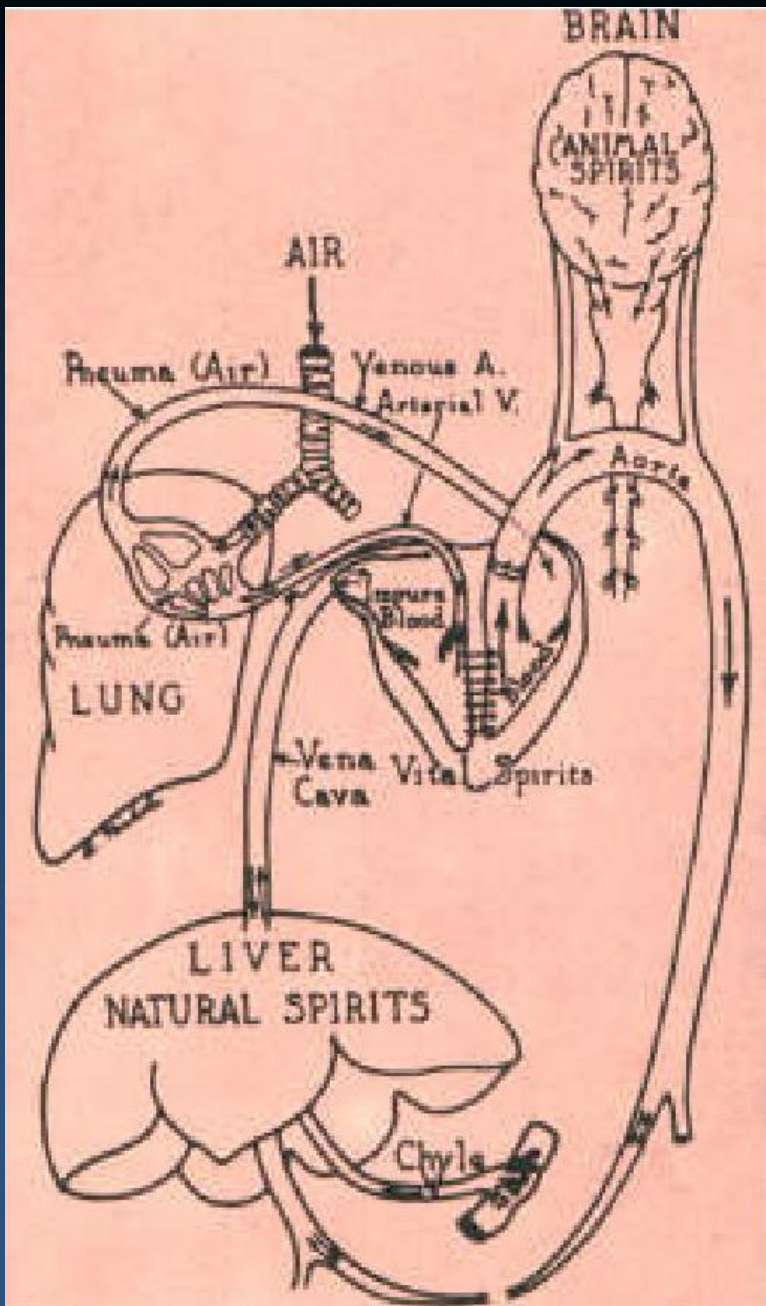
İbn-i Sina (980-1037)

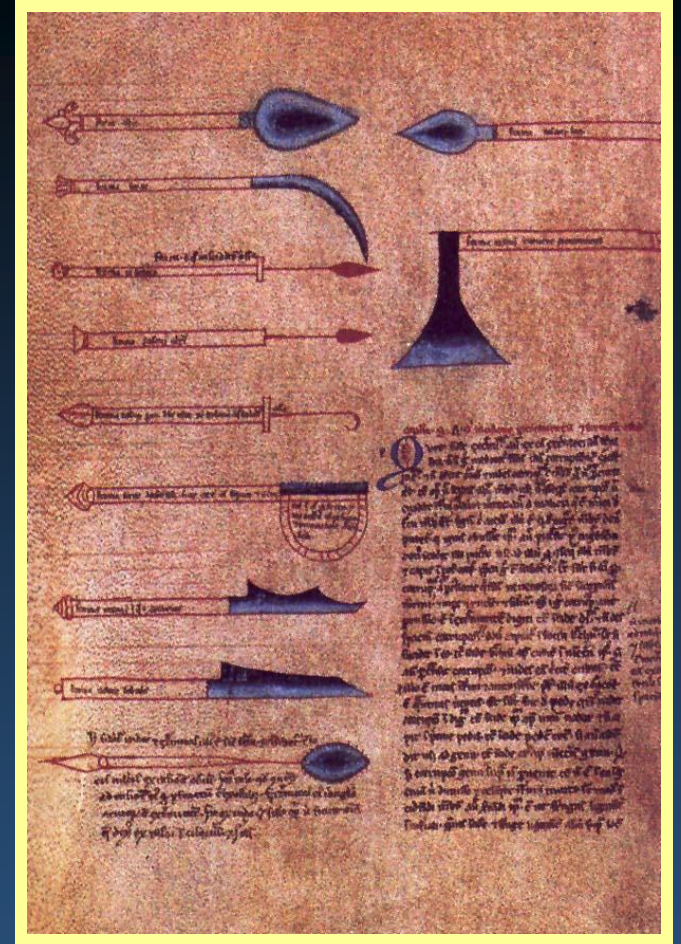
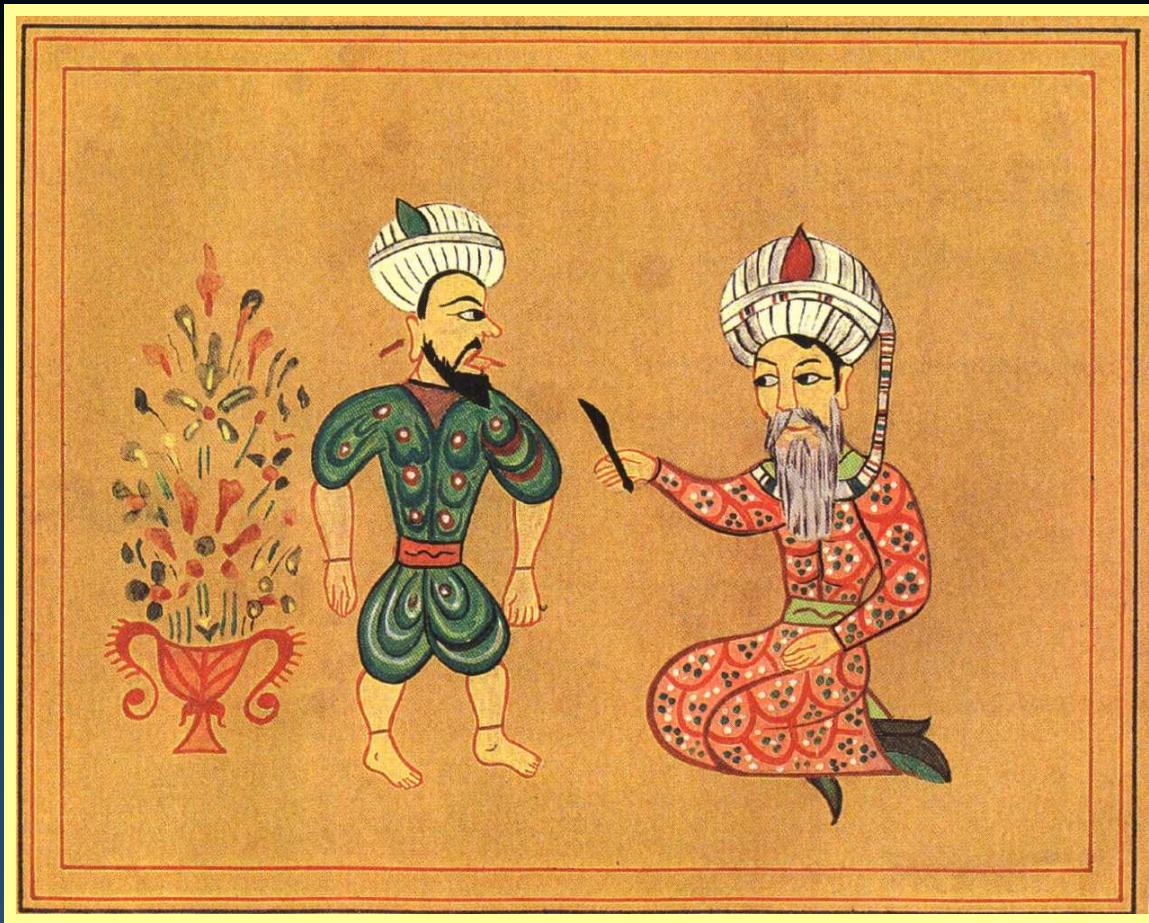

- Batılılarca, İbn-Sina, Orta Çağda modern bilimin kurucusu, hekimlerin önderi ve "Büyük Üstad" ismi ile tanınır.
- Avrupa'da Avicenna olarak bilinir.

- * İslam aydınlanma çağının en büyük isimlerinden biridir.
- * Tıp, felsefe, matematik ve edebiyat alanında eser vermiştir.
- * Yazdığı tıp kitabı 600 yıl Batı Ülkelerinde ders kitabı olarak okutulmuştur.

❖ İslam tıbbının yükseliş döneminde cerrahi işlemler ve basit girişimler yaygınlaştı

- * Ancak İbni Rüşd, İbni Haldun ve İbni Sina'nın önderlik ettiği pozitif sorgulayıcı bilimsel yaklaşım, El Gazali'nin savunduğu kadercilik ve tartışmasız inanç görüşüne karşı verdiği mücadeleyi kaybetti.
- * Diğer birçok sosyal, askeri ve ekonomik nedenlerin de etkisi ile İslam dünyasında pozitif bilimler gerilemeye ve unutulmaya başlandı.

İlim / Bilim

- * İlim ile Bilim arasındaki farkı bilmek gerekir.
- * İlim dogmatiktir. Yani inanca dayanır, tartışma yoktur. Din, fıkıh, hadis ilmi gibi...
- * Bilim ise akla ve mantığa dayanır, şüphe, tartışma ve yenilenmeye açıktır. Matematik, astronomi, kimya, tıp vs. gibi...

AVRUPA MEDENİYETİ

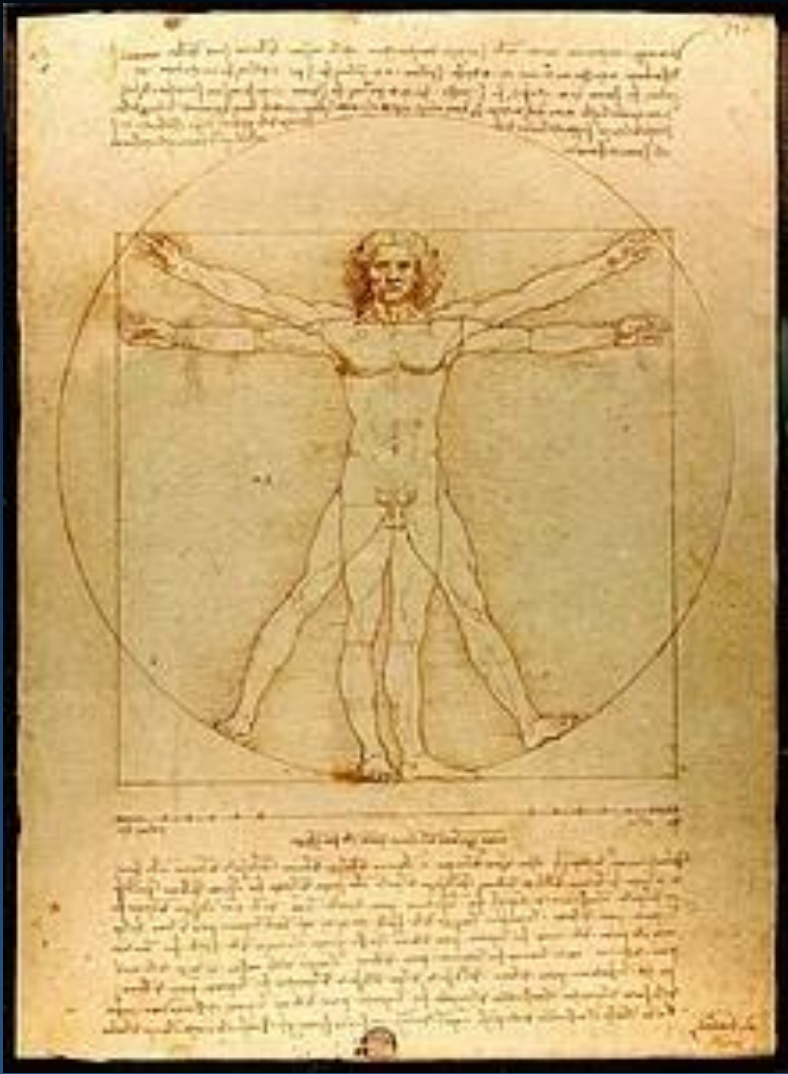
- * 13 yy dan itibaren Avrupa yeniden uyanma dönemine girdi
- * Tıp adamları İslam dünyasının ve eski Yunan medeniyetinin bilimsel kaynaklarını yeniden okudular ve yorumladılar
- * Bilimde ve tıpta yeniden sorgulayıcı bir dönem yani "RÖNESANS" başladı

- * Avrupa'da ilk defa "Salerno Tıp Okulu" açıldı.
- * Bunu zamanla "Bolonya Üniversitesi" ve "Paris Cerrahi Okulu" takip etti.
- * Bu şekilde tıp eğitimi pozitif bir bilim olarak eğitim sisteminde yerini aldı.

Leonardo da Vinci (1452-1519)

Leonardo da Vinci,
Rönesans döneminde
yaşamış önemli bir
filozof, astronom, mimar,
mühendis, mucid,
matematikçi, anatomist,
müzişyen, heykeltıraş,
botanist, jeolog ve
ressamdır.

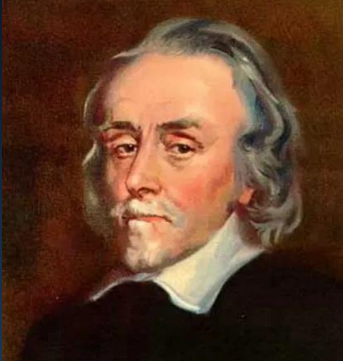

AVRUPA MEDENİYETİ

- * 16, 17 ve 18 yy larda temel bilimlerde ve tıp alanında ardı ardına yaşanan gelişmeler modern tıbbın yapı taşlarını oluşturdu
- * 16 yy da ilk defa bulaşıcı hastalıkların enfeksiyöz bir etkenle bulaştığı ve mikroorganizma görüşü ortaya atıldı
- * Anatomi öğrenildi ve uygulandı. Bitkisel ilaçlar çok gelişti. Harvey kan dolaşımını buldu. Kapiller kan akımı izlendi. Termometre ve mikroskop bulundu ve kullanıma girdi.

William Harvey (1578-1657)

ON THE
MOTION OF THE HEART AND BLOOD
IN ANIMALS.

BY WILLIAM HARVEY, M.D.

WILLIS'S TRANSLATION, REVISED AND EDITED BY

ALEX. BOWIE, M.D., C.M.,

*Licentiate of the Royal Colleges of Physicians and Surgeons, Edinb.;
Physician to St. John's Hospital for Diseases of the Skin;
Lecturer on the Principles and Practice of Diseases
of the Skin at St. John's Hospital; Late
Hon. Physician to the Infirmary for
Consumption and Diseases
of the Chest and
Throat.*

LONDON: GEORGE BELL AND SONS, YORK STREET,
COVENT GARDEN.

1889.
M

- İngiliz tıp doktoru. Kalbin dolaşımını ve işlevini keşfetti.
- Kanın devamlı vücutta dolaştığını söyledi. Kalbin bir pompa gibi çalışarak kanı vücutta dolaştırdığını ve kalp atışıyla nabzın aynı anda olduğunu açıkladı.

AVRUPA MEDENİYETİ

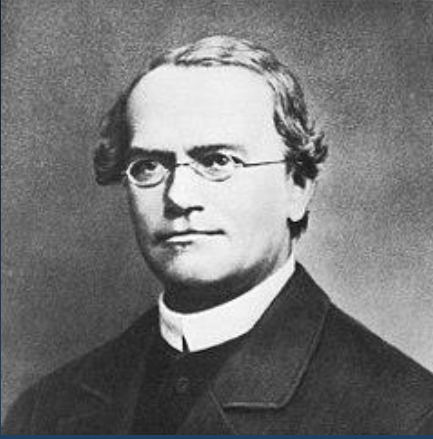
* 18 yy da Avrupa Aydınlanma Çağı'nı yaşadı;

- Patolojik Anatomi ile tanılar kesinleşti
- Kimya, fizik, matematik, astronomide dev adımlar atıldı
- Solunum mekanizması anlaşıldı ve çiçek aşısı bulundu

* 19 yy da ise büyük buluşlar hızlandı;

- Claude Bernard fizyolojide devrim yaptı
- Anestezi, asepsi ve antisepsi gelişti.
- Pastör, kuduz aşısını ve pastörizasyonu buldu.
- Erlich, immünolojinin temellerini attı.

Gregor Mendel (1822-1884)

- Avusturyalı bilim insanı ve rahip. Mendel kanunlarının mucidi. Bezelye ile deney yapıp, bir türün özelliklerinin kalıtım yoluyla sonraki kuşaklara aktarıldığını buldu.

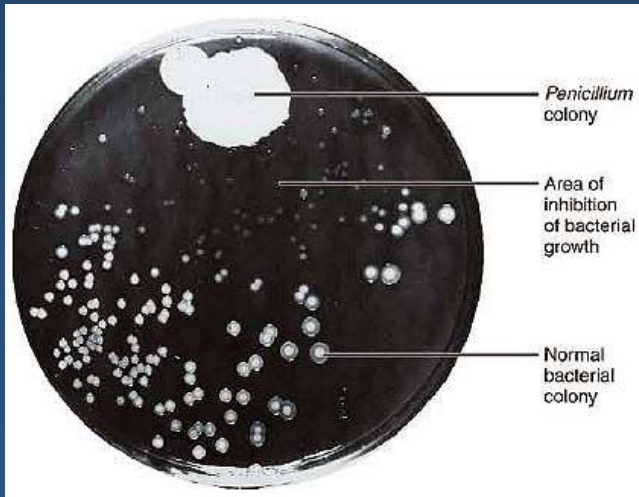
Characteristics of pea plants Gregor Mendel used in his inheritance experiments

Seeds		Flower colour	Pod		Stem	
form	colour		form	colour	position of leaflets	height
 round	 yellow	 white	 full	 yellow	 terminal	 tall
 wrinkled	 green	 purple-red	 constricted between the seeds	 green	 axillary	 short

Alexander Fleming (1881-1955)

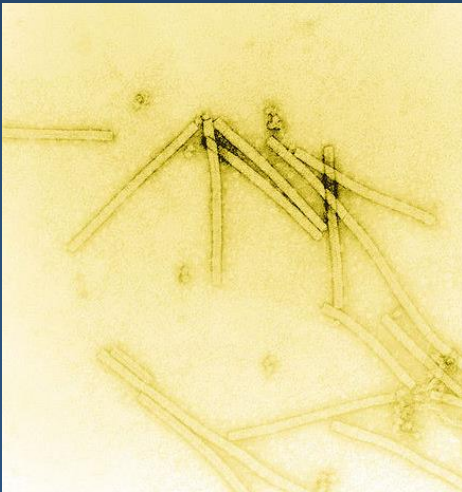
- Penisilini bulan İskoç bakteriyolog.
- 1927 yılından başlayarak penicillium cinsi içinde bir küfün özellikleri üzerinde incelemeler yaptı.

Dimitri Ivanovsky (1864-1920)

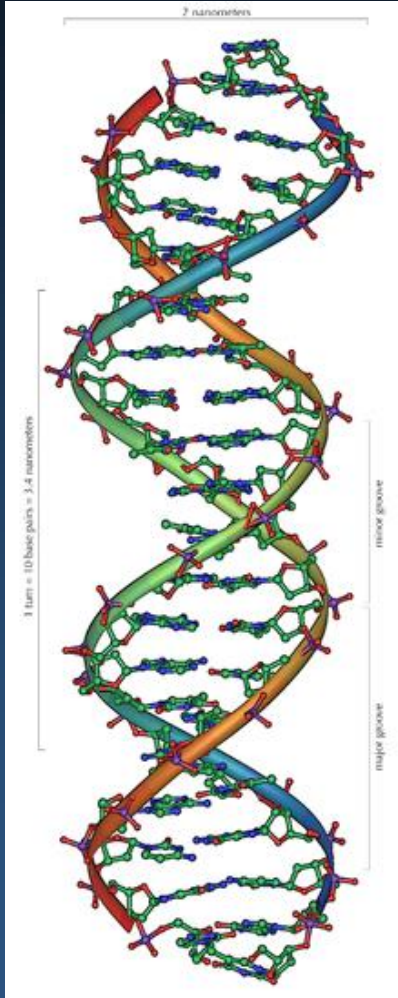
- Rus botanikçi, virüslerin keşfi ve virolojinin kurucularından biriydi. 1892 yılında virüsleri tanımladı.

20 yy' da

- * Bu birikimlerin ışığında, antibiyotikler bulundu, röntgen ve diğer tanı yöntemleri uygulamaya girdi
- * Kanseri bilgisi ve kemoterapi gelişti
- * İmmunoloji ve genetik bilimi inanılmaz bir gelişim gösterdi

DNA

- DNA'yı ilk kez İsviçreli hekim F.Miescher keşfetti.
- 1919'da P. Levene; adenin, sitozin, guanin ve timini tanımladı.
- 1937'de W. Astbury ise DNA'nın düzenli yapısının ilk görüntüsünü elde etti.

- * 20. yy da tanı ve girişimsel tedavi yöntemleri ilerledi
- * 1931'de Elektron Mikroskopu
- * 1942'de USG
- * 1972'de MR görüntüleme uygulamaya girdi.
- * Bu alandaki gelişmeler hala devam etmektedir.

Türklerde ve Ülkemizde Tıp Eğitimi

- * Orta Asya'da Şamanlar (Kam) ve Otacılar ilk tıbbi uygulamaları başlatmışlardır.
- * Selçuklular döneminde gelişen İslam Tibbına ve aydınlanmaya paralel olarak "Darüşşifa"lar, 13.yy da "Kayseri'de Gevher Nesibe Tıp Medresesi" açılmıştır
- * Bu dönemde Konya, Kayseri ve Sivas önemli merkezler olmuştur.

Osmanlı Döneminde;

- * Tıp eğitimi Medreseler içerisinde yürütülmüş,
- * 14. yy da "Fatih Darüşşifası"
- * 15. yy da "Süleymaniye Tıp Medresesi"
bir süre pozitif eğitim vermiştir.
- * Ancak 17 yy dan itibaren gerileme ile
beraber tekrar dogmatik ilime dönülmüş ve
Avrupa'nın çok gerisinde kalmıştır.

Çünkü;

- * Duraklama ile beraber, artan tutuculuğun etkisiyle yenilikler benimsenmedi.
- * Ayrıca Osmanlı hekimleri Avrupa'daki gelişmeleri ve Latince / İtalyanca tıp kitaplarını takip edemiyordu.

Bunun sonucu olarak Osmanlı Tıbbı; merak, şüphe, gözlem ve deneye dayanan sorgulayıcı çağdaş yaklaşımı yakalayamadı ve süratle gerilemeye başladı.

Türklerde ve Ülkemizde Tıp Eğitimi

- * Ülkemizde modern tıp eğitimi ancak 19.yy'ın ikinci yarısında İstanbul'da ilk Askeri Tıp Fakültesinin kurulması ile başladı ve bilimsel anlamda eğitime geçildi
- * Cumhuriyetle beraber çağdaş, bilimsel modern tıp eğitimi yaygınlaştı.

20 Şubat 1889'da İstanbul'da doğdu. Kan damarı enflamasyonu olarak da bilinen, kronik vasküler-enflamatuar multisistemik bir hastalık olan Behçet'i bularak, milyonlarca hastaya umut ışığı olan, "profesör" unvanı alan ilk Türk akademisyendir.

1. dünya savaşından sonrasında bilgi ve tecrübesini artırmak amacıyla Budapeşte ve Berlin'deki çeşitli hastanelerde deri ve frengi hastalıkları üzerine çalışan Behçet 1919'da tekrar yurda döndü.

Almanca, Fransızca ve Latinceyi çok iyi derecede bilmekteydi.

1939'da Ordinaryus Profesör unvanına layık görüldü. 59 yıllık ömrüne **196 eser** sızdırdı.

1947'de Zürih Tıp Fakültesinden Prof. Mischner'in Uluslararası Cenevre Tıp Kongresinde yaptığı bir öneriyle, Behçet'in bu buluşu "Morbus Behçet" olarak adlandırıldı.

8 Mart 1948'de vefat etti

**Ord. Prof. Dr.
Hulusi BEHÇET**

Tıpta ve Tıp Eğitiminde Pozitif Anlayış

Eski Yunan ve Roma'da oluşmuştur

Arap-İslam Medeniyetinde gelişmiştir

Rönesans ve Aydınlanma Çağı ile Batı Dünyası bu anlayışın yeni sahibi olmuştur

Günümüzde hala bu sahiplenme devam etmektedir

Bu Uzun Tarihsel Süreç İçerisinde Ortaya Çıkan Gerçek:

✓ **MERAK, GÖZLEM, ŞÜPHE ve DENEY'** ile gerçekleri arayan toplumlar ileri gitmişlerdir.

Bu yöntemi terk eden, kaderciler toplumlar, din, dil, ırk farkı olmadan geride kalmışlardır.

- * Bu tarihsel gerçek bize günümüzde de Tıp Eđitiminin đrencilere vermesi gereken temel mesajın **'EZBERCİLİK'** ve **'BİLİNEN BİLGİLERİN TEKRARI'**, olmadığını, akılcı ve sorgulayıcı bir yaklaşımla **'MERAK, GÖZLEM, ŞÜPHE ve DENEY'** yaklaşımının gerekli olduğunu göstermektedir.

- * Öğrenmenin anahtarı **MERAK** tır.
- * Hiçbir kısıtlama olmadan özgürce her şeyi **MERAK** etmek gerekir.
- * **MERAK**, bilginin doğum yeridir.
- * **MERAK**, insanoğlunun binlerce yıllık gelişiminin itici gücü olmuştur.
- * Bütün keşif ve icatların temelinde **MERAK** vardır.

Günümüzde; atom altı parçacıklar,
Kuantum fiziği, DNA, Mars veya
astroidlerdeki metallere kadar birçok
şeyle uğraşıyorsak, bunun nedeni
insanoğlunu diğer canlılardan ayıran
MERAK tır.

Tıp Eğitimi

Öğrencilere;

- Doktor
- Tabip
- Hekim

farkını öğretmek ve onları hekim olmaya zorlamak durumundayız.

- **Doktor**, akademik bir ünvandır. Latince «Docere - Öğretici» anlamından gelir.
- **Tabip**, uygulamayı iyi yapan anlamındadır. Antik Mısır'daki Teb şehrinden gelir.
- **Hekim** ise, Arapça hakim, hakem ve hükümden gelir. Yani; **Hekim; araştıran, soran, düşünen ve doğru karar verendir.**

Tıp Eğitiminde Amaç

- Öğretileni kabullenen, tartışmayan, merak ve şüphe duymayan, araştırmayan, peki diyen, olduğu gibi kabul eden doktor DEĞİL...
- Merak eden, araştıran, tartışan, itiraz eden, bilgiyi geliştirerek başkasına ileten hekim YETİŞTİRMEKTİR...

Bunun yanı sıra;

Akademik kadroların da pozitif düşünen, entelektüel, okuma ve araştırmayı seven, tartışmadan kaçınmayan, hoşgörülü, hatasını kabul eden, yeni kuşakların önünü açan yapıda olması gereklidir.

